

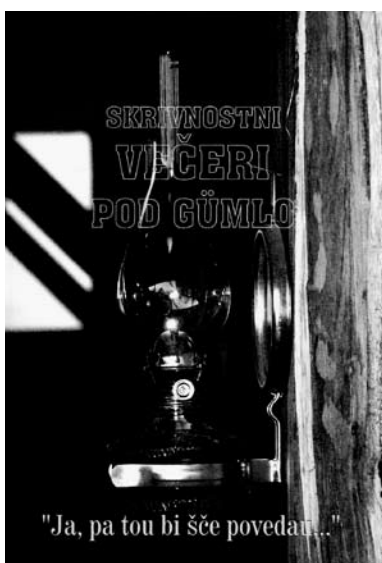
ANDREA HABERL ZEMLJIČ: Pustiti jezik v vasi; Ohranjanje in opuščanje slovenskega jezika v Radgonskem kotu; Inštitut za narodnostna vprašanja in Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, Ljubljana 2012, 216 str.

Študija v prevodu Mirke Nečak razkriva položaj prebivalcev petih vasi v t. i. Radgonskem kotu na avstrijskem Štajerskem, ki so po 160 letih nepriznavanja znova začeli odkrivati svoje slovenske korenine. Usodo te manjšinske skupnosti med Radkersburgom in Prekmurjem s kulturnim središčem v Pavlovi hiši v Potrni/Laafeldu je težko primerjati z usodo koroških Slovencev. Je številčno veliko šibkejša, a kljub temu vitalna in aktivna, čeprav je več desetletij preživela brez formalno sicer zagotovljenih manjšinskih pravic pa tudi brez opore republike in države Slovenije. Avtorica, štajerska Slovenka, se je skušala dokopati do ideološko neobremenjene resnice v pogosto tesnem prostoru med skrajnima stališčema: da so Slovenci onstran Mure le izum akademskih krogov in da jih v resnici nikoli ni bilo, ter na drugi strani, da je slovenska manjšina, o kateri pričajo tudi nagrobniki in spominske plošče, namesto da bi se odločno zavzela za svoje pravice, ostala tiha in skrita.

IRENA SAKSIDA, FRANC ČERNIGOJ (ur.): Kuhano pečeno – na mizo prinešeno; OŠ Col (tematska številka šolskega glasila Javorov list, šol. leto 2012/13), Col 2013, 100 str.

Knjižica je sad dela učencev osnovne šole Col, ki so v okviru inovacijskega projekta Kuhano pečeno – na mizo prinešeno med starejšimi sorodniki in sosedi več let zbirali podatke o izginjajočih domačih jedeh in šegah. Z mentorsko vodenimi medpredmetnimi raziskavami posameznih segmentov, povezanih s hrano, so postopoma izrisali odnos različnih generacij prebivalcev Cola in okoliških krajev ob nekdanji meji med deželama Kranjsko in Primorsko do omenjene dediščine, Franc Černigoj in Irena Saksida s sodelavkami pa sta zbrano gradivo pripravila za knjižno objavo. V prvem poglavju se vrstijo pričevanja o kruhu, nato sledijo opisi značilnih šeg in jedi, povezanih s cerkvenimi in z drugimi prazniki od začetka do konca leta ter s poglobitnimi sezonskimi kmečkimi opravili, vsi obogateni z ilustracijami in razlagami uporabljenih narečnih izrazov. Na koncu publikacije so zbrane ugotovitve mladih raziskovalcev o nekdanjih prehranjevalnih navadah v primerjavi z njihovimi in večina receptov, ki se kot svojevrstne ilustracije pojavljajo tudi že v posameznih tematskih poglavjih.

ELA HORVAT (ur.): Skrivnostni večeri pod gümlo – »Ja pa tou bi šče povedau ...«; Zavod za turizem in kulturo Beltinci, Beltinci 2013, 88 str.

Nosilka projekta zbiranja in zapisovanja krajevnega ustnega izročila v Beltincih, imenovanega Skrivnostni večeri pod gümlo, je bila Krajevna skupnost Lipa, izpeljala pa ga je ob pomoči Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Udeležba krajanov, pripovedovalcev in poslušalcev, v delavnicah oziroma družinjah je preseгла pričakovanja, kar kaže, da tudi sami občutijo potrebo, da se med njimi še živo izročilo zapiše – da je še bolj pristno, v narečju – in ohrani. V juliju in avgustu 2012 se je zvrstilo deset družabnih večerov s 50 do 60 udeleženci, tudi gosti iz sosednjih vasi, ki so dali snov za pričujoči zbornik. Najbolj zgovorni pripovedovalci so bili Jože Magdič, Milna Zrinski, Franc Horvat, Franc Tkalec, Elizabeta Zadravec ter Mila in Jožica Jerebic. Ob glasbeni in kulinarčni spremljavi so se zvrstile različne lokalno zanimive teme: Cumprnice so bile, Na gümli, Liplenski šverc, Sezonce so šli s trebuhom za kruhom, Gostüvanje se slüžji, Življenske zgodbe z lejvoga pa desnoga brejga in Vse se je začnolo z rojstvon.

* Iztok Ilich, publicist, prevajalec in urednik. 1000 Ljubljana, Trebinjska 11, E-naslov: iztok.ilich@amis.net

ZDENKA GODEC (ur.): V Dražencih ostajamo zvesti tradiciji: Zbirka razstav in dosedanjih projektov; Društvo kmečkih žena Draženci, Hajdina 2012, 114 str.

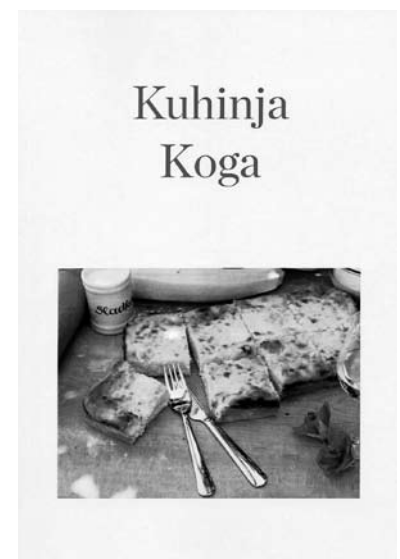
Draženci so ena od sedmih vasi v občini Hajdina ob Dravi, ki slovi po izjemno razgibanem društvenem delovanju. Ob osrednjem občinskem društvu žena in deklet deluje še nekaj vaških društev, med katerimi je zlasti uspešno Društvo gospodinj Draženci s predsednico Zdenko Goddec. Članice so si med prvimi omislile enotna oblačila, maskoto in grb, pred enajstimi leti pa so se domislile tudi nenavadnega tekmovanja v ročnem izdelovanju domačih rezancev. Od tretje ponovitve so draženske gospodinje to tekmovanje vedno znale pospremiti še s kakšnim projektom oziroma z razstavo v vaškem domu – od izdelovanja rož iz krep papirja in od medu do ajde, repe, gline, sirka in zelišč. Poleg receptov za jedi, pripravljene iz vsakokrat drugih izpostavljenih sestavin, zbornik prinaša tudi druge vsebine, povezane s posameznimi projekti. To so zlasti opisi šeg in navad, ki spremljajo pridelovanje, spravilo, shranjevanje in uporabo izbranih živil in drugih sestavin ali okrasnih dodatkov jedem.

ZBIRKA RAZSTAV IN VSEH
DOSEDANJIH PROJEKTOV

JOŽE PIANO (ur.): Kuhinja Koga; Društvo Lačavas, Kog 2013, 80 str.

Recepte v pričujoči knjižici je uredniku poleg Marte Hlebec, tudi organizatorke razstave Babičina Kuhinja na Turističnih dnevih Koga in »gonilne sile projekta«, posredovalo še blizu dvajset znanih in anonimnih informatork. Toliko avtoric je ponekod pomenilo več različic jedi z enakim imenom. Večina receptov, ki niso zapisani po enotni metodologiji, je domačega izvora, nekatere so prinesle od drugod priseljene gospodinje ali pa so v novejšem času kako drugače našli pot na Kog v Ormoških goricah. Na pogled skromna pa prinaša tudi druge zanimive vsebine, na primer o šegah in navadah ob posameznih kmečkih delih in praznikih. Najbolj živahno in bogato je bilo za veliko noč, ko so zvečer prižgali bakle in »... se zraven veselili, moški so kaj spili, otroci so se igrali, ženske so pele in pripovedovale pripovedke«. Spomin tudi govori, da so svoj čas od omak poznali »samo čebulno, paradižnikovo in vinsko, sveže meso je bilo le ob kolinah, pa še par dni potem, med tednom je bilo večinoma zelje s fižolom in žganci, repa s fižolom, to se je menjavalo skozi celi teden ...«

FRANCE STELE: Zlati hrib: Pravljice in povedke iz Tunjic in okolice; Matična knjižnica Kamnik, Kamnik 2013, 168 str.

Umetnostni zgodovinar in konservator France Stele je še kot gimnazijec – pod vplivom *Slovenskih narodnih pesmi* Karla Štreklja – začel tudi sam raziskovati in zapisovati še živo pripovedno izročilo v rodnih Tunjicah in okolici Kamnika. Veliko zapisov je posredoval Štreklju, del jih je pozneje tudi objavil, del pa se je v rokopisih ohranil v njegovi zapuščini. Nanj je opozorila raziskovalka slovstvene folklorne Marija Stanonik, ki je za knjigo napisala uvodno študijo. Za objavo znanih in predvsem doslej neznanih Steletovih zapisov pravljic in povedk sta zaslužni še ugledni kamniški slavistki in knjižničarki, Breda Podbrežnik Vukmir in Ivanka Učakar; obe sta v sklepnih besedi opisali nastanek in pomen knjige ter opozorili, da je, čeprav zbirka pravljličnih besedil, namenjena bolj odraslim bralcem kot otrokom in bolj strokovni rabi kot kratkočasenju in zabavi. Slikovit delež z orisom družine Steletovih in izborom anekdot iz življenja Franceta Steleta je prispeval njegov pravnik Matej, Barbara Klanšek je sproti sestavljala slovar manj znanih izrazov in opombe, ilustracije pa so delo Andreje Peklar.

